

ЛЕБЕДЕВА С.Ю. ПРИМЕНЕНИЕ ТЕСТА ММПИ ПРИ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОМ ОТБОРЕ КАНДИДАТОВ НА СЛУЖБУ В СПЕЦПОДРАЗДЕЛЕНИЕ "СОКОЛ"

На примере кандидатов на службу в спецподразделение «Сокол» рассмотрен алгоритм построения психологического исследования индивидуальных особенностей личности с использованием теста ММПИ.

LEBEDEVA S.J. APPLICATION OF TEST MMPI AT PROFESSIONAL-PSYCHOLOGICAL SELECTION OF CANDIDATES FOR SERVICE IN SPECIAL DIVISION "SOKOL"

On an example of candidates for service in special division "Sokol" the algorithm of construction of psychological research of specific features of the individual with usage of test MMPI is considered.

УДК 159:356.164

*М.Г. ЛОГАЧЕВ, канд. психол. наук**Національний університет внутрішніх справ***ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ТАКТИКИ ДІЙ СНАЙПЕРІВ**

Розглянуті питання професійного добору та підготовки снайперів ОВС к діям в екстремальних умовах.

Поліцейські снайпери мають дуже специфічні обов'язки і, особливо, професійні психологічно напружені умови, у рамках яких їм приходиться діяти. Разом із тим, досвід застосування снайперів при розв'язці кризових ситуацій показав їхню високу ефективність. Тому снайперські групи стали невід'ємною частиною спеціальних підрозділів більшості країн світу - "Cobra" (Австрія), YAMAM (Ізраїль), GEO (Іспанія), SWAT (США), GSG-9 (ФРН), RAI (Франція).

Реаліями наших днів стало те, що снайпери спеціальних підрозділів все частіше виконують специфічні, потребуючі особливої психологічної підготовки, функції контрснайперської боротьби, особливо коли вони забезпечують безпеку VIP-персон, проведення контртерористичної операції та ін. Тому терміни снайпер/контрснайпер взаємозалежні один з одним. Контрснайпер (антиснайпер) просто означає додатковий крок по шляху ефективного застосування тактичних прийомів і способів дій особливо у випадках, коли злочинці можуть мати досвід снайперських операцій, отриманий ними під час військової служби. Так, за даними окремих інформаційних джерел, до 70 % кілерів в Росії - це колишні військовослужбовці або співробітники силових структур. Окрім цього снайпер може виконувати функції спостерігача. Тому він повинний залишатися непоміченим для людей у районі кризової ситуації, а також пам'ятати, що хтось ще, можливо, зайнятий тією ж справою, але з протилежної сторони.

Найбільш поширеним в останній час варіантом снайперського забезпечення оперативних заходів є снайперська пара, яка складається зі стрільця і спостерігача. Кожний з них має спеціальні обов'язки. Розглянемо деякі з них.

1. Штурм будинку під прикриттям снайпера.

Командир підрозділу може прийняти рішення використовуючи постріл снайпера як сигнал для початку штурмові по команді чи чекати на нього пострілу по цілі, що з'явилася. Цей метод дуже ефективний, але вимагає ретельної організації взаємодії та психологічної витримки

2. Евакуація пораненого співробітника правоохоронних органів під прикриттям снайпера. В цій ситуації снайпери можуть застосовуватися для прикриття евакуації пораненого співробітника, або заручників раптово виниклих загрозливих ситуаціях та ін.

3. Використання снайперів у ході та локалізації та припинення акцій цивільної непокорі або масових заворушень. У цій обстановці снайпер може відігравати ключову роль у підтримці сил правопорядку. Він може використовуватися для ведення контрснайперських дій, нейтралізації озброєних злочинців, забезпечення загальної безпеки співробітників правоохоронних органів, а також для збору оперативної інформації.

4. Використання снайперів при проведенні арештів.

Команда снайперів може забезпечувати вогневе прикриття: при проведенні спеціальних операцій з великим ризиком для життя співробітників правоохоронних органів (захоплення озброєних злочинців, наркокур'єрів, визволення заручників), груп захоплення при проведенні арештів озброєних або особливо небезпечних злочинців.

При проведенні оперативних заходів особливо увагу слід приділяти психологічній взаємодії між декількома снайперськими командами. Це обумовлено тим, що в умовах емоційного або фізичного стресу можна давати команду, кому рухатися та в якому напрямку, не підозрюючи, що для нього це може бути зовсім інший напрямок.

Складний вид професійної діяльності якою є служба в спеціальних підрозділах, пред'являє жорсткі вимоги до станові соматичного та психічного стану здоров'я чоловіка, якій пов'язав свій професійний вибір з підрозділом особового ризику. Особливо це стосується снайперів-професіоналів. У зв'язку з цим доцільно навести тезу Наполеона I про те, що 2/3 успіху зависить від людського фактора і лише 1/3 від озброєння. Ці висновки повністю підтверджено сучасними науковими дослідженнями, згідно яких босздатність підрозділів на 65 % обумовлена функціональним та психологічним станом організму бійця і

лише на 35 % від технічної оснащеності.

Роль снайперів у справі силового варіанту вирішення кризових ситуацій життєво важлива, тому особлива увага повинна приділятися їхньому професійному добору та підготовці. Існуюча система професійного добору в спеціальних підрозділах МВС не враховує в повному обсязі такі важливі індивідуальні показники, як психологічний фактор, функціональний стан серцево-судинної, респіраторної й інших систем організму і т.д. Готовність фахівця ефективно та професійно діяти в екстремальних умовах, у стані гіпердинаміки та емоційного стресу.

Висока вартість підготовки кваліфікованих фахівців спеціальних підрозділів, економічна доцільність збереження професійного ядра, ряд інших соціально-демографічних факторів висувають підвищені вимоги до тривалості і надійності професійного прогнозу, основою якого є комплексна оцінка фізичних, фізіологічних, психологічних і соціально-психологічних характеристик людини як його професійно важливих якостей, що виявляються в діяльності.

Існуючі критерії добору, в тому числі, й психологічні, в спеціальні підрозділи МВС України не враховують, що добір і прогнозування професійної діяльності в цих структурах необхідно розглядати в комплексній системі "людина-професія-спеціальність". В основу рішення цієї проблеми необхідно покласти розробку загальних критеріїв

для професійного добору в спецпідрозділи (1-й етап) і індивідуальні рекомендації кандидату зі спеціалізації (2-й етап). Необхідна паспортизація професій персоналу спецпідрозділів та науково обгрунтована розробка критеріїв еталона фахівця-професіонала, що дозволить виключити ситуацію, при якій однакові вимоги психологічного добору пред'являються до снайпера і бійця штурмової групи. Специфіка професійної діяльності цих спеціальностей обумовлена тим, що у снайпера домінуючими є психологічна і технічна готовність, а у бійця штурмової групи - психологічна та фізична [1].

У сучасних умовах підтримка високого ступеня боєздатності і працездатності бійців спецпідрозділу досягається ціною значної психоемоційної напруги в зв'язку з чим виникла необхідність оцінки напруженості професійної діяльності в залежності від його спеціальності.

На підставі якісної і кількісної інформації, емоційних, сенсорних і фізичних навантажень, умов і режиму професійної діяльності, доцільне створення класифікації основних спеціальностей персоналу спецпідрозділів з урахуванням ступеня напруженості і психофізіологічної "вартості" службової діяльності. З урахуванням фактора напруженості і важкості праці необхідно розробити систему, яка дозволить диференціювати спеціальності персоналу спецпідрозділів і порівнювати їх по ступені фізіологічної вартості для організму (таблиця).

Таблиця - Психоергономіка професійної діяльності персоналу спецпідрозділів

Спеціальність	Вага праці (м'язове навантаження)			Напруженість праці (нервове навантаження)			
	Статика	Динаміка	Енергоємність (ккал.)	Сенсорна	Емоційна	Інтелектуальна	Фізична
Снайпер	+	-	2200-2500	+	-	+	-
Боець штурмової групи (групи захоплення)	-	+	4100-4300	-	+	-	+

З таблиці видно, що енергетичні витрати між окремими категоріями фахівців спеціального підрозділу мають значне розходження. Це обумовлено специфікою професійної спеціалізації. Так, у снайпера домінуючими є сенсорне та інтелектуальне навантаження. Відповідно з цим, його оптимальна бойова готовність складається з психологічної, технічної та фізичної готовності. Це й обумовлює основні напрямки професійної підготовки снайперів [2, 3]. До того ж, реаліями нашого часу є той факт, що снайпери ОВС разом з іншими співробітниками приймають участь в охороні громадського порядку, забезпечені безпеки при проведенні численних політичних, спортивних, культурних та інших масових заходах.

Для ліквідації психологічного стресу необхідне зниження фізичних навантажень у тренувальному циклі або в професійній діяльності. Зміни в тренувальному циклі негайно позначаються на рівні професійної та бойової готовності снайпера. В результаті зниження рівня професійної підготовки виникає перенапруга фізіологічних функцій і психічних процесів, знижується працездатність, а відповідно збільшується число помилкових дій та імовірність травматизму, що змушує людину звільнитися з органів внутрішніх справ та обрати нову професію.

Огляд основних психологічних особливостей струк-

турних елементів професійної діяльності снайпера показує, наскільки вона складна та різноманітна і пред'являє значну кількість вимог, серед яких одне із самих важливих - наявність розвинутих професійно значимих якостей.

В першу чергу до них відносять:

- професійно-психологічну орієнтованість його особистості;
- психологічну стійкість;
- розвигі вольові якості: вміння володіти собою в складних ситуаціях, сміливість, мужність, розумну тягу до ризику;
- професійно-важливі пізнавальні якості: професійну спостережливність та увагу, професійну пам'ять, творче мислення;
- професійно розвигте мислення, прихильність до напруженої розумової роботи, інтуїцію та ін.;
- швидку реакцію, вміння орієнтуватися у складній обстановці.

Ці якості не притаманні індивідууму первинно. Їх формування та розвиток - складний процес, який є необхідною умовою професійного становлення снайпера органів внутрішніх справ. Відсутність або недостатній розвиток цих якостей особистості снайпера суттєво заважає нормальному виконанню ним своїх функціональних обов'язків,

породжує помилки в його діяльності, викликає професійну дезадаптацію та професійну деформацію особистості. Тому особливе значення набуває професійний добір, спеціальна та психологічна підготовка фахівців-професіоналів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Логачев М.Г. Психологічна підготовка особового

Надійшла до редколегії 03.09.2004

ЛОГАЧЕВ Н.Г. ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКИ И ТАКТИКИ ДЕЙСТВИЙ СНАЙПЕРОВ

Рассмотрены вопросы профессионального отбора и подготовки снайперов ОВД к действиям в экстремальных условиях.

LOGACHEV N.G. BASES OF PROFESSIONAL-PSYCHOLOGICAL PREPARATION AND TACTICS OF SNIPERS ACTIONS

Questions of professional selection and preparation of sniper law-enforcement organs for actions in extreme conditions are considered.

УДК 159.923.2:351.746

П.В. МАКАРЕНКО, канд. психол. наук

Національний університет внутрішніх справ

САМОІДЕНТИФІКАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ З ПРОФЕСІЄЮ ЯК ПАРАМЕТР ПРОФЕСІЙНОЇ “Я-КОНЦЕПЦІЯ” ПРАЦІВНИКА ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Наведені дані відносно професійної самоідентифікації курсантів Національного університету внутрішніх справ стосовно обраного фаху навчання; розкрито метод визначення професійної самоідентифікації та спрямованості особистості на багатопрофільну професійну діяльність в системі ОВС.

В умовах підвищення вимог до працівника міліції як до представника законності і правопорядку, резервом демократичного розвитку системи органів внутрішніх справ є адекватне формування професійної “Я-концепції” працівника ОВС відповідно до нових вимог суспільства в сфері правопорядку.

Професійна “Я-концепція” досліджувалася вітчизняними психологами у представників різних професій, однак в середовищі працівників органів внутрішніх справ ця проблема не розглядалася. Дослідження професійної “Я-концепції” цих працівників дозволяє поліпшити якість професійного відбору кандидатів на службу до органів внутрішніх справ і оптимізувати процес підготовки та навчання у відомчому навчальному закладі. При конструктивному процесі формування професійної “Я-концепції” майбутнього працівника ОВС можна звести до мінімуму час психічної адаптації курсанта до професійних умов і зменшити плінність кадрів в органах внутрішніх справ, що є актуальним в сучасних умовах роботи системи органів внутрішніх справ.

При розгляді питання про формування особистості людини як професіонала важливо знати, на які життєві

складу спеціальних підрозділів ОВС до дій в екстремальних ситуаціях: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.06 /Ун-т внутр. справ. –Х., 2001. –16 с.

2. Миллер Д. Снайпер. -Мн.: ХАРВЕСТ, 2002. –384 с.

3. Крис Макнаб. Психологическая подготовка подразделений специального назначения. -М.: ФАИР-ПРЕСС, 2002. –384 с.

принципи вона спирається, які якості і властивості характеру вважає необхідними розвинути у себе для того, щоб стати фахівцем, що їй необхідно для психічної адаптації в професійному мікросоціальному середовищі та для успішного вирішення професійно важливих завдань. Все це включає до себе професійна “Я-концепція” майбутнього працівника ОВС.

Досягнення мети цілеспрямованого формування професійної “Я-концепції” вимагає визначення необхідних орієнтирів розвитку особистості в конкретних професійних умовах (наприклад, такі полюси розвитку особистості, як егоїзм - альтруїзм; підкорення - керівництво; відвертість - закритість). Особистість формується під впливом двох основних детермінант: психофізіологічної та соціальної. Іноді при розгляді поняття “особистість” допускається неточність, яка виявляється в тому, що основною причиною виникнення тих або інших властивостей особистості виступає тільки психофізіологічна схильність або тільки соціальні умови виховання особистості. Тому при розгляді професійної “Я-концепції” працівника ОВС необхідно враховувати його психофізіологічні особливості особистості і соціальні умови, в яких відбувається психіч-